

UCHINCHI RENESSANS VA ZAMONAVIY PEDAGOGIKA: YANGI UYG'ONISH UCHUN QANDAY TA'LIM KERAK?

Toshbotirov Quvonchbek

Nizomiy nomidagi O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti, Tarix fakulteti "Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi" yo'nalishi 201-guruh talabasi Tel: (94) 688 21 83 e.pochta: toshbotirovquvonchbek07@gmail.com

Annotatsiya: *mazkur maqolada Uchinchi Renessans g'oyasining mazmun-mohiyati hamda uning zamonaviy pedagogika bilan uzviy bog'liqligi tahlil qilingan. Ta'lim tizimida uchrayotgan dolzarb muammolar — yoshlar tafakkurining sayozlashuvi, kitobxonlik madaniyatining pasayishi, raqamli texnologiyalarning salbiy ta'siri va ta'limdagi yuzakilik masalalari yoritilgan. Shuningdek, yangi uyg'onish davrini barpo etishda pedagogning o'rni, ma'naviy tarbiya, ilmiy tafakkur va milliy qadriyatlarining ahamiyati ochib berilgan. Muallif tomonidan Uchinchi Renessansni shakllantirish uchun zamonaviy, tafakkurga asoslangan va ma'naviy yetuk avlodni tarbiyalovchi ta'lim tizimini rivojlantirish zarurligi asoslab berilgan.*

Kalit so'zlari: *Uchinchi Renessans, zamonaviy pedagogika, ta'lim tizimi, ma'naviy tarbiya, yoshlar tafakkuri, ilm-fan, innovatsion ta'lim, milliy qadriyatlar, pedagogik muammolar, komil inson, Yangi O'zbekiston, kitobxonlik, ilmiy tafakkur, ta'lim islohotlari.*

Bugungi globalashuv davrida insoniyat taraqqiyoti faqat iqtisodiy yuksalish yoki texnologik rivojlanish bilan emas, balki ma'naviy va intellektual salohiyat bilan ham belgilanmoqda. Har qanday jamiyatning ertangi kuni, avvalo, uning ta'lim tizimi, ilm-fanga bo'lgan munosabati va yosh avlodning tafakkur darajasi bilan o'lchanadi. Shu ma'noda, O'zbekistonda ilgari surilayotgan Uchinchi Renessans g'oyasi nafaqat siyosiy yoki ijtimoiy konsepsiya, balki millatning ma'naviy uyg'onishiga xizmat qiluvchi ulkan tarixiy zarurat sifatida namoyon bo'lmoqda. Chunki tarix shuni ko'rsatadiki, har qanday uyg'onish davrining markazida ilm, tafakkur va komil inson tarbiyasi turgan.

Sharq tarixida Birinchi va Ikkinchi Renessans davrlari ilm-fan, falsafa, tibbiyot, adabiyot hamda madaniyatning mislsiz ravnaq topishi bilan ajralib turadi. Muhammad al-Xorazmiy, Abu Nasr Forobiy, Abu Rayhon Beruniy, Abu Ali ibn Sino, Mirzo Ulug'bek kabi buyuk mutafakkirlar aynan ilmga tayanilgan jamiyat mahsuli edi. Ular yaratgan ilmiy meros bugungi kunda ham insoniyat tafakkurining yuksak namunasi sifatida qadrlanadi. Demak, Renessans — bu faqat tarixiy hodisa emas, balki ilm va tafakkur uyg'ongan muhitdir.

Bugungi Yangi O'zbekiston taraqqiyotida ham ana shunday muhitni shakllantirish eng ustuvor vazifalardan biri sifatida qaralmoqda. Zero, Uchinchi Renessansni barpo etish uchun, avvalo, zamonaviy va kuchli pedagogik tizim zarur. Chunki ta'lim — har qanday uyg'onishning yuragi hisoblanadi. Agar jamiyatda fikrlovchi, izlanuvchi, ma'naviy yetuk va ilmiy salohiyatga ega yoshlar shakllanmasa, hech qanday taraqqiyot barqaror bo'la olmaydi.

So'nggi yillarda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlarga qaramay, zamonaviy pedagogika oldida qator muammolar mavjudligicha qolmoqda. Ayniqsa, yoshlarning kitobxonlikka qiziqishi pasayib borayotgani, internet va qisqa kontentning tafakkurga salbiy ta'siri, ta'limdagi yuzakilik, mustaqil fikrlashning sustligi eng katta xavotirli masalalardan biridir. Bugungi yoshlarning katta qismi axborotni chuqur tahlil qilishdan ko'ra, uni tez iste'mol qilishga odatlanib bormoqda. Bu esa tafakkurning sayozlashuviga olib kelmoqda. Holbuki, Renessans tafakkur teranligi bilan boshlanadi.

Zamonaviy pedagogikaning eng katta muammolaridan yana biri — ta'limning faqat baho va diplom uchun xizmat qilayotganidir. Ayrim hollarda haqiqiy bilim emas, balki natija ko'rsatkichi muhimdek qaralmoqda. Natijada ijodkorlik, tanqidiy fikrlash va ilmiy izlanish ikkinchi darajaga tushib qolmoqda. Vaholanki, Uchinchi Renessans uchun standart fikrlaydigan emas, balki yangilik yarata oladigan avlod kerak. Shuning uchun ham pedagogika tizimi yoshlarni yodlashga emas, tafakkur qilishga o'rgatishi lozim.

Bugungi davr pedagogidan oddiy bilim beruvchi emas, balki tafakkur uyg'otuvchi shaxs bo'lish talab etiladi. Chunki ustoz — jamiyat kelajagini shakllantiruvchi ma'naviy me'mordir. Agar o'qituvchi zamon bilan hamnafas bo'lmasa, o'quvchi qalbiga yo'l topa olmaydi. Shu bois pedagog kadrlarning ilmiy, texnologik va ma'naviy salohiyatini muntazam oshirib borish muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalar rivojlanayotgan bir paytda insoniy tarbiya masalasi yanada dolzarb bo'lib qolmoqda. Texnika axborot bera oladi, biroq inson qalbiga ezgulik singdira olmaydi. Bu vazifa faqat chinakam pedagog zimmasidadir.

Uchinchi Renessansning asosiy tayanchi — ma'naviyat va ilm uyg'unligidir. Chunki ma'naviyatsiz ilm jamiyatni halokatga olib borishi mumkin. Shu sababli zamonaviy ta'lim tizimida axloqiy tarbiya, milliy qadriyatlar, vatanparvarlik va insonparvarlik tushunchalari ham ustuvor bo'lishi zarur. Yosh avlod o'z tarixini, buyuk ajdodlarini va milliy o'zligini chuqur anglasa, u yot g'oyalarga qarshi mustahkam mafkuraviy immunitetga ega bo'ladi.

Ayniqsa, adabiyot va san'atning ta'limdagi o'rni kuchaytirilishi kerak. Chunki badiiy tafakkur inson qalbini tarbiyalaydi. She'riyat, mumtoz adabiyot va ma'rifiy asarlar yoshlarning ruhiy olamini boyitadi. Bugungi texnologik asrda insonning hissiy dunyosi ham himoyaga muhtojdir. Agar ta'lim faqat texnik bilim berishga qaratilsa, jamiyatda ma'naviy bo'shliq yuzaga keladi. Shu bois Uchinchi Renessans pedagogikasi ilm bilan qalb tarbiyasini uyg'unlashtirishi lozim.

Yana bir muhim masala — ta'limda teng imkoniyat yaratishdir. Qishloq va shahar maktablari o'rtasidagi tafovut, ayrim hududlarda sifatli ta'lim muhitining yetarli emasligi ham dolzarb muammolardan hisoblanadi. Renessans butun jamiyatni qamrab olgandagina haqiqiy uyg'onish yuz beradi. Shu sababli eng chekka hududdagi yosh ham sifatli ta'lim olish imkoniga ega bo'lishi kerak.

Shuningdek, ilmiy tadqiqotlarga qiziqishni kuchaytirish ham muhim vazifadir. Hozirgi davrda ko'plab yoshlar tayyor ma'lumot iste'molchisi bo'lib qolmoqda. Aslida esa Uchinchi Renessans yangi kashfiyotlar, ilmiy izlanishlar va innovatsion g'oyalar bilan bunyod etiladi. Shu ma'noda, maktab va oliy ta'lim tizimida ilmiy izlanish madaniyatini

shakllantirish zarur. Yoshlar savol berishdan qo'rqmaydigan, fikr bildiradigan va yangilik yaratishga intiladigan muhitda tarbiyalanishi lozim.

Bugungi pedagogika insonni faqat kasb egasi sifatida emas, balki komil shaxs sifatida tarbiyalashni maqsad qilishi kerak. Chunki jamiyat taraqqiyoti bilimli, tafakkurli va ma'naviy yetuk insonlar bilan belgilanadi. Uchinchi Renessansning muvaffaqiyati ham aynan shunday avlodni shakllantirishga bog'liqdir.

Xulosa qilib aytganda, Uchinchi Renessans — bu oddiy shior emas, balki millat kelajagini belgilovchi ulkan ma'naviy va ilmiy harakatdir. Bu yo'lda zamonaviy pedagogika hal qiluvchi kuch hisoblanadi. Ta'lim tizimi yoshlarni mustaqil fikrlashga, ilmiy izlanishga, milliy qadriyatlarga sodiqlikka va insoniy komillikka yetaklagan taqdiridagina yangi uyg'onish davri yuzaga keladi. Zero, Renessans avvalo inson tafakkurida boshlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch — I. Karimov. Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch. Toshkent: Ma'naviyat, 2008. 23-bet.

2. Yangi O'zbekiston strategiyasi — Sh. Mirziyoyev. Yangi O'zbekiston strategiyasi. Toshkent: O'zbekiston, 2021. 45-bet.

3. Pedagogika nazariyasi va tarixi — M. Ochilov. Pedagogika nazariyasi va tarixi. Toshkent: O'qituvchi, 2010. 67-bet.

4. Ta'lim to'g'risida — O'zbekiston Respublikasining “Ta'lim to'g'risida”gi Qonuni. Toshkent, 2020.

5. Milliy tiklanishdan — milliy yuksalish sari — Sh. Mirziyoyev. Milliy tiklanishdan — milliy yuksalish sari. Toshkent: O'zbekiston, 2020. 112-bet.

6. Pedagogik mahorat — N. Azizxo'jayeva. Pedagogik mahorat. Toshkent: Fan, 2006. 54-bet.